

Kobieřice 10. června 1924
Síly země a síly kosmu

V prvních hodinách bychom shromáždili určité množství poznatků o podmínkách zdravého zemědělství, které budeme potřebovat k tomu, abychom se na jejich základě mohli dostat k opravdu praktickým závěrům. Ty bychom pak měli také bezprostředně aplikovat, neboť pouze tehdy mají nějaký význam. Už v prvních hodinách se tedy budete muset zabývat úvahami jak to, co se v zemědělství odehrává a co je zde produkováno, jak to vlastně vzniká a jakým způsobem je to zasazeno do celkového dění ve světě. Zemědělský statek naplní vlastně svou podstatu v pravém slova smyslu tehdy, je-li pojat jako určitý druh samostatné individuality, individuality v sobě opravdu uzavřené. Akaždý zemědělský statek by se vlastně musel blížit - úplně toho dosáhnout nelze, ale musel by se blížit - stavu, kdy bude v sobě uzavřenou individualitou. To znamená, že bychom se měli dopracovat k tomu, abychom všechno, co k zemědělské produkci potřebujeme, získávali v rámci vlastního statku, přičemž k tomuto statku musíme samozřejmě počítat i odpovídající stav dobytka. Vpodstatě by vlastně bylo třeba všechno, co se na statek dostává zvenčí v podobě hnojiv apod., považovat u ideálně uspořádaného statku za lék pro podnik, který je nemocný.

Zdravý statek by musel být schopen všechno, co sám potřebuje, také sám v sobě vytvořit. Ukážeme si, proč to tak je přirozené. Dokud člověk tyto záležitosti neposuzuje podle jejich podstaty a skutečného charakteru, nýbrž jen povrchně, jen podle jejich hmotného uspořádání, dotud může zcela oprávněně dospět k následující otázce: Není to jedno, zdali se vezme hnůj ze sousedství, anebo zdali se použije hnůj z vlastního statku? Jak říkám, tyto věci nelze tímto způsobem provést zcela důsledně. Přesto však musíme mít určitou představu o nezbytné uzavřenosti zemědělského statku, chceme-li ho uspořádat jak náleží.

Že toto právě uvedené tvrzení má jisté opodstatnění, to poznáte na základě úvahy, která se bude na jedné straně týkat země, z níž naše zemědělství vyvěrá, na druhé straně pak toho, co na naši zemi působí z jejího kosmického okolí. O věcech, které na zemi působí z prostoru mimo ni, se dnes hovoří velice abstraktním způsobem. Ano, člověk si je vědom toho, že sluneční světlo a teplo i vše, co meteorologicky se slunečním teplem a světlem souvisí, má určitý vztah k určitému uspořádání půdy porostlé nějakými produkty. Avšak jak se tyto věci přesně mají, o tom si nemůžeme při dnešním způsobu nazírání udělat žádnou skutečnou představu, poněvadž nepronikneme pod povrch reality, pod povrch skutečností. Vyjděme dnes nejprve z tohoto hlediska - v následujících dnech se budeme touto problematikou zabývat též z jiných hledisek - a zaměříme se nejprve na to, že půda je základem zemědělského statku.

Půda - schematicky bych ji naznačil touto čarou (viz nákres) - je obvykle považována za něco výlučně minerálního, do níž se to, co je povahy organické, dostává nanejvýš prostřednictvím tvorby humusu nebo prostřednictvím zapraveného hnoje. Jenže půda jako taková v sobě má nejen tento život, ale sama v sobě skrývá určitou rostlinnost, ba dokonce v půdě působí i určitá astralita. To je něco, co dnes nikoho ani nenapadne, natož pak aby to někdo

Á

Á

Á

Á

Á

~~~~~Á

Půda je skutečným orgánem. Je orgánem, který bychom mohli, kdybychom chtěli, přirovnat k lidské bránici. Tím si utvoříme správnou představu o tom, co se tu vlastně odehrává - nejde o naprosto přesné vyjádření, toto přirovnání by však mělo posloužit k větší názornosti a k tomu bude také dostačovat - dospějeme k určité představě, uvě- domíme-li si, že nad bránicí jsou u člověka umístěny jisté orgány, především hlava a to, co mu obstarává dýchání a cirkulaci, a že jiné orgány se nacházejí pod bránicí. Srovnáme-li nyní z tohoto hlediska půdu s lidskou bránicí, dospějeme k následujícímu poznatku: Pro onu individualitu, kterou se zde zabýváme, je hlava pod půdou, my pak spolu se všemi zvířaty žijeme v břiše této individuality. To, co se nachází nad zemí, je vlastně veskrze tím, co patří k útrobum - abych použil tohoto slova - zemědělské individuality. V zemědělském statku se vlastně procházíme jeho břichem, rostliny pak do tohoto břicha vrůstají. Máme tedy co dělat s individualitou, která stojí na hlavě, a kterou také můžeme správně studovat teprve tehdy, budeme-li se na ni dívat jako na hlavě spočívající, také jako na na hlavě spočívající ve vztahu k člověku. Ve vztahu ke zvířeti, jak uvidíme v průběhu našich přednášek, je to poněkud jiné. Čili proč říkám, že zemědělská individualita spočívá na hlavě?

Říkám to z toho důvodu, protože všechno, co se nachází v bezprostřední blízkosti země, tedy vzduch, vodní páry a též teplo, kde se nalézáme my, kde my sami dýcháme, odkud přichází to, z čeho rostliny dostávají ono vnější teplo, vnější vzduch i svou vnější vodu, vskutku odpovídá tomu, co je u člověka orgánem břicha. Naproti tomu vše, co se děje v nitru, pod povrchem země, působí na veškerý rostlinný růst tak, jak působí naše hlava na náš organizmus jmenovitě v dětství, ale i během celého života. Existuje neustálá, zcela živá vzájemná výměna mezi tím, co je pod zemí, a tím, co je nad ní. A působení nacházející se nad zemí je zároveň závislé - považujte to nyní za lokalizaci působení - bezprostředně na Měsíci, Merkuru a Venuši, podporujících a modifikujících Slunce v jeho působení. Takže tyto takzvané Zemi blízké planety rozvíjejí svou účinnost se zřetelem na všechno to, co je nad zemí. Naproti tomu vzdá-

lené planety, které obíhají vně oběžné dráhy Slunce, působí na všechno to, co je pod zemí, a podporují Slunce v oněch vlivech, které uplatňuje pod zemí. Takže můžeme se zřetelem k růstu rostlin hledat působení dálného nebe pod zemí, působení bližšího zemského okolí pak zase nad zemí.

Všechno, co na růst rostlin působí právě z kosmických dálav, toto vše tedy nepůsobí přímo, nepůsobí bezprostředním ozářením, nýbrž tak, že je to nejprve přijato zemí a zemí pak také vyzařováno nazpět vzhůru. To, co tedy působí zespod z půdy na růst rostlin, ať už blahodárně nebo škodlivě, to je vlastně nazpět vyzařované působení kosmu. To, co působí přímo a bezprostředně ve vzduchu a ve vodě nad zemí, ono přímé záření, to je zde ukládáno a působí odsud. S tím souvisí i to, jak na rostlinný růst působí půda ve svém, řekněme, vnitřním utváření. To musíme rozšířit i na zvířata.

Vezmeme-li půdu, pak v ní nejprve máme ještě veškeré ono působení, které závisí na nejzazších dálavách vesmíru, jejichž vliv na dění na zemi ještě přichází v úvahu. To spočívá v tom, co se obvykle označuje jako písek a kámen. Písek a kámen, nepropustné pro vodu, to, co - jak se obvykle uvádí - neobsahuje pražádné živiny, co však pro rozvinutí růstu není o nic méně důležité než to, čím se ještě budeme zabývat, to závisí zcela na působení nejvzdálenějších kosmických sil. A oklikou - jak vidíme - přes křemičitý písek se do půdy - jakkoli nepravděpodobné se to zprvu jeví - dostává a při zpětném záření působí to, co můžeme označit za životně étemou část půdy a za část působící chemicky. Nakolik se půda stane niterně živou, nakolik se rozvine její vlastní chemismus, to zcela závisí na tom, jak je utvořen písčité podíl půdy. A to, co kořeny rostlin v půdě prožijí, závisí z nemalé části na tom, jak dalece je oklikou přes horninu - což může být docela dobře v určitých hlubinách země - zachycen kosmický život a kosmický chemismus. Při každé příležitosti, kdy se chceme věnovat studiu rostlinného růstu, měli bychom mít zcela jasno v tom, jaký je geologický podklad, na němž se rostlinný růst odehrává, a za žádných podmínek bychom neměli ztratit ze zřetele to, že u rostlin, u nichž se chceme zabývat jejich vlastním kořenovým systémem, nelze postrádat křemičitý podklad, byť i jen v zemských hlubinách.

Křemík je však, a tady musím říci bohudík, na zemi rozšířen ve formě kyseliny křemičité i jiných křemičitých sloučenin ze čtyřiceti sedmi až čtyřiceti osmi procent; a pro množství, která potřebujeme, můžeme s působením křemíku počítat téměř všude. Přitom se ovšem jedná také o to, aby to, co tímto způsobem prostřednictvím křemíku souvisí s kořenovou částí rostlin, aby to také bylo vedeno rostlinou vzhůru. Musí to proudit vzhůru, musí zde být neustálá vzájemná výměna mezi tím, co je sem vpravováno přes křemík z vesmíru, a tím, co se odehrává nahoře, s prominutím v „břiše“, a

čím musí být dole zásobena „hlava“. Neboť tato hlava musí být zásobena z kosmu. To však musí vzájemně působit s tím, co se odehrává nahoře nad půdou, tedy v břiše. To, co sem vstupuje z vesmíru a je vespod zachycováno, musí pak opět proudit vzhůru. Aby k tomuto proudění směrem nahoru mohlo dojít, k tomu je v půdě jíla. Všechno, co má charakter jílu, je vlastně dopravním prostředkem kosmických entitních působení v půdě zdola nahoru.

Z toho pak budeme vycházet, až přejdeme k praktickým věcem a budeme se věnovat tomu, jak se máme k jílovité a ke křemičité půdě chovat, podle toho, zda onu jílovitou nebo křemičitou půdu chceme osadit tou či onou rostlinnou formou. Nejprve však musíme vědět, co se zde vlastně odehrává. Co je vlastně takový jíla zač a jak je třeba ho zpracovat, aby vůbec poskytl nějaké výnosy, tím vším je jistě nutno se posléze mimořádně intenzivně zabývat. V první řadě však musíme vědět, že jíla je tím, co má na starosti kosmické proudění probíhající zdola nahoru.

Přítomnost uvedeného proudění kosmických kvalit vzhůru však nestačí. Je třeba, aby i to - a já bych to druhé chtěl nazývat terestrickým, pozemským - aby i to, co ještě v břiše podléhá do určité míry jistému druhu vnějšího trávení - protože veškeré dění, které se přes léto a v zimě odehrává ve vzduchu nad půdou, je pro rostlinný růst vskutku jistým druhem trávení - aby tedy všechno, co tímto způsobem prochází jistým druhem trávení, bylo opět vtaženo do půdy, tak aby skutečně nastala vzájemná výměna. Síly, ale i jemné, homeopaticky utvářené substance, které jsou vytvářeny prostřednictvím vody a vzduchu nacházejícími se nad zemí, jsou nyní vtahovány do půdy díky většímu či menšímu obsahu vápna v půdě. Přítomnost vápna v půdě i rozptýlení vápenných substancí v homeopatické dávce bezprostředně nad povrchem půdy, to vše je zde proto, aby do půdy byly opět přivedeny tyto bezprostředně terestrické síly a substance.

Podívejte, tohle všechno bude jednou, až se to stane předmětem skutečné vědy, tedy nejen pouze předmětem onoho vědeckého blábolení dneška, vypadat totiž úplně jinak. Pak zde budeme moci uvést opravdu exaktní údaje. Tehdy bude člověk také například vědět, že je veliký, přímo obrovský rozdíl mezi teplem, které se nachází nad povrchem půdy, tedy teplem nacházejícím se v oblasti působení Slunce, Venuše, Merkuru a Měsíce, a oním teplem, které se uplatňuje uvnitř půdy, a které se tedy nachází pod vlivem Jupitera, Saturnu a Marsu. Tato dvě tepla, přičemž jedno bychom mohli také označit za teplo květní a listové a to druhé za teplo kořenové pro rostliny, tato dvě tepla jsou navzájem naprosto rozdílná, a sice tak dalece rozdílná, že bychom teplo nad zemí mohli docela dobře nazvat teplem mrtvým a teplo pod zemí teplem živým. Teplo pod zemí má v sobě něco, a sice

především v zimě, má v sobě ve značné míře něco z toho, co bychom mohli označit jako niterný životní princip, jako živoucnost. Kdybychom totéž teplo, které působí v zemi, museli prožívat my lidé, pak bychom všichni strašlivě zhloupli. Protože abychom byli chytří, musí být naše těla v kontaktu s teplem mrtvým. Avšak v okamžiku, kdy je teplo díky přítomnosti vápna v půdě vtaženo do země, kdy je toto teplo vtaženo díky jiným substancialitám země, kdy vnější teplo vůbec přechází v teplo vnitřní, přechází toto teplo do určitého stavu tiché živoucnosti. Dnes už je známo, že je rozdíl mezi vzduchem, který je nad zemí, a vzduchem, který je pod ní. Už se ale nebere v úvahu, že je také veliký rozdíl mezi teplem nad zemí a teplem pod zemí. Je známo, že vzduch pod zemí obsahuje více kyseliny uhličitě, zatímco vzduch nad zemí více kyslíku. Není však už známo, z jakého důvodu tomu tak je. Důvodem toho je, že vzduch je opět prostoupen tichým nádechem živoucnosti, jakmile je absorbován a vtažen dovnitř do země. Tak je tomu s teplem i vzduchem. Obojí získá tichý nádech živoucnosti, jakmile vstoupí do země.

Jinak je tomu s vodou a se zemním podílem půdy, se samotnou pevnou látkou. Ty se v zemi stávají ještě více umrtvenější, než jsou venku, ještě více mrtvými. Vodnatý i pevný podíl půdy ztrácí něco ze svého vnějšího života; tím však právě získává schopnost být vystaven nejvzdálenějším kosmickým silám. Minerální substance se totiž musí emancipovat od toho, co je bezprostředně nad povrchem půdy, mají-li být vystaveny nejvzdálenějším kosmickým silám. V našem dnešním věku se tyto substance mohou na blízkosti země nejsnáze emancipovat a dostat se uvnitř země pod vliv nejvzdálenějšího vesmíru, dalo by se říci, v době mezi 15. lednem a 15. únorem, tedy během zimy. Právě toto jsou skutečnosti, které budou jednou uznávány jako exaktní údaje. Uvedená doba je dobou, kdy ve vztahu k minerálním substancím může být v zemi vyvinuta největší síla krystalizace, síla formování. K tomu dochází uprostřed zimy. Tehdy je nitru země vlastní, že jeho minerální masy jsou nejméně závislé na sobě samých⁶ a že se dostávají do vlivu krystalotvorných sil z kosmických dálav.

Představte si tedy jak to vypadá: Jakmile se leden blíží ke konci, mají minerální substance země maximální touhu po tom, aby zkrystalizovaly. A čím hlouběji půjdeme, tím intenzivnější je tato touha stát se krystalicky čirými v rovnováze přírody. Pro rostlinný růst je to, co se zde děje s minerály, většinou neutrální. Rostliny jsou tehdy na nejvyšší míru oddány v zemi samy sobě a jsou minimálně vystaveny minerálním substancím. Naproti tomu nějakou dobu předtím a potom, když se minerály takřkajíc chystají - jmenovitě předtím - přejít do pevných tvarů, do krystalických podob, tehdy mají pro rostlinný růst zcela mimořádnou důležitost. V této

době vyzařují síly, které jsou pro růst rostlin zcela mimořádně důležité. Takže bychom mohli říci, že asi tak v měsíci listopadu až do prosince existuje doba, jež je pod povrchem země zcela neobyčejně účinná pro růst rostlin. Z toho vyplývá otázka, jak toho lze pro růst rostlin ve skutečnosti využít. Jednou se totiž ukáže, jak mimořádně důležité je, abychom takovýchto věcí využívali, budeme-li chtít rostlinný růst řídit.

Chtěl bych zde rovnou poznamenat, že máme-li co dělat s půdou, která jen neschopně skrývá sebe samu vynášející vzhůru to, co v tomto zimním čase vzhůru působit má, pak je dobré, abychom této půdě dodali trochu jílu v odpovídající dávce, kterou bych později ještě upřesnil. Tím půdu připravíme na to, aby ona síla krystalizace, kterou můžeme vidět už jen tehdy, když si prostě prohlédneme krystalizující sněh - avšak tato síla krystalizace je tím intenzivnější, tím silnější, čím dále do nitra země budeme postupovat - ona síla, která dosud nedospěla ke svému konci - k tomu dojde teprve v lednu a v únoru - síla, která je zprvu v půdě, mohla být nyní vynesena nad zemi, tak aby mohla být využita v rámci růstu rostlin.

Podívejte se, tímto způsobem se lze na základě zdánlivě velmi odtažitých poznatků dobrat k těm nejpozitivnějším praktickým aspektům, které člověku budou radikální pomocí, zatímco jinak by zůstal zcela odkázán na to, aby všechno zkoušel. Musíme si vůbec ujasnit, že zemědělská oblast spolu s tím, co se nachází pod půdou, představuje zcela jednoznačně individualitu žijící v čase, a že život země je mimořádně intenzivní právě v zimním období, zatímco v létě jistým způsobem odumírá. Jedná se tedy o to, abychom si právě při obhospodařování půdy uvědomili jednu velmi důležitou věc. Podívejte se, tato důležitost - už jsem se o tom mezi antroposofy často zmiňoval - spočívá v tom, abychom věděli, za jakých podmínek může kosmický prostor působit svými silami na pozemský svět. Abychom to pochopili, můžeme si za výchozí bod zvolit vytváření semene. Semeno, z něhož se odvíjí embryonální vývoj, je obvykle považováno za mimořádně komplikovaný molekulární útvar. Velký význam se pak příkládá tomu, aby byl vývoj semene pojat ve své komplikované molekulární struktuře. Molekuly mají určitou strukturu, řekne si takový člověk. U jednoduchých molekul je struktura jednoduchá. Pak se stále více a více komplikuje, až se dostaneme k obrovsky komplikované struktuře bílkovinné molekuly. Pln obdivu a úžasu stane člověk před tím, co si zde představuje jako komplikovanou strukturu bílkoviny v semeni, zatímco se v něm odehrává asi toto:

Tento člověk má za to, že taková molekula bílkoviny musí být strašně složitá. Vždyť přece z této komplikovanosti vyrůstá příští organizmus. Organizmus, který je obrovsky složitý, který však přitom byl založen v embryu semene, takže musí být obrovsky

komplikovaně vystavěna i tato mikroskopická či hypermikroskopická substance. Do určité míry tomu tak skutečně je. Když se utváří pozemská bílkovina, je i molekulární struktura dovedena k maximální složitosti. Avšak z této maximální složitosti by nikdy, skutečně nikdy nevzešel nový organizmus.

Organismus totiž nevzejde ze semene tím způsobem, že to, co se tu v podobě semene vytvořilo z mateřské rostliny či z mateřského zvířete, pouze pokračuje v tom, co zde jako dceřinná rostlina či zvíře vzniká. Tak tomu právě vůbec není. Ve skutečnosti je tomu totiž tak, že je-li tato komplikovanost stavby přivedena k maximu, tak se rozpadne a v tom, co bylo zprvu v oblasti pozemského světa přivedeno k maximální složitosti, máme nakonec takový malý chaos. Rozpadne se to, mohli bychom říci, v prach světa. A když se to, co se zde rozpadlo v prach světa, když semeno dospěje až k nejvyšší složitosti a pak se rozpadne v prach světa za vzniku onoho malého chaosu, tehdy na semeno počne působit celý okolní vesmír, otiskne se v něm a z onoho malého chaosu vybuduje to, co v něm ze všech stran může být zbudováno působením vesmíru (nákres). V semeni tak získáváme odraz vesmíru. Při tvorbě semene je pokaždé pozemský proces organizace přiveden nakonec až k chaosu. V chaosu semene je z celého vesmíru pokaždé zbudován nový organizmus. Původní organizmus má pouze tendenci uvést semeno do takové polohy světa, díky své afinitě k této poloze světa, aby v něm působily síly pocházející ze správných směrů, aby se z pampelišky nestal dřívěš, nýbrž zase jen pampeliška.

Co však je zobrazeno v každé jednotlivé rostlině, je vždy obrazem nějaké kosmické konstelace, je zbudováno podle vesmíru. Chceme-li dosáhnout toho, aby kosmické síly v našem pozemském světě byly vůbec účinné, pak musíme ono pozemské vehnat co možná nejvíce do stavu chaosu. Všude, kde zajišťujeme působení kosmu, musíme ono pozemské vehnat co možná nejvíce do stavu chaosu. Pro rostlinný růst to v jistých souvislostech obstarává příroda sama. Přesto je ovšem nutné, abychom, protože každý nový organizmus je přece budován na základě vesmíru, abychom tuto kosmickou kvalitu v organizmu uchovali tak dlouho, dokud opět nedojde ke tvorbě semene.

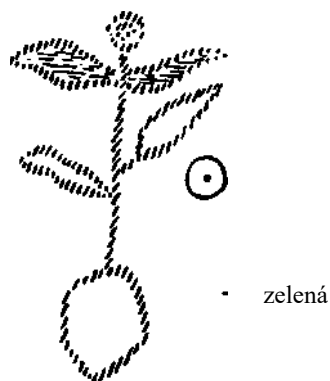

Řekněme, že do země vložíme semeno nějaké rostliny. Pak v tomto semeni máme obraz, vyjádření celého vesmíru z určité světové strany. Tím se uplatňuje působení konstelace, tím semeno získává svůj určitý tvar. V okamžiku, kdy je pak toto semeno zaseto do země, působí v něm velmi silně jeho okolí, země, která ho obklopuje, takže je v tomto okamžiku proniknuto touhou zapřít to kosmické v sobě, jen bujet a kypět, narůstat do všech možných směrů, neboť to, co zde prostřednictvím země působí, nechce vlastně tento tvar uchovat. Oproti nutnosti vehnat semeno do stavu chaosu - semeno musíme vehnat až do stavu chaosu, zatímco nyní se z něj vyvíjí první základ budoucí rostliny i další výhonky - existuje nutnost vpravit do rostliny oproti onomu kosmickému principu, který žije v semeni jako tvar dané rostliny, vpravit do ni ono pozemské. Musíme rostlinu v jejím růstu přiblížit zemi. K tomu však může dojít jedině tehdy, jestliže život, vyskytující se již na zemi, který se dosud nedostal do stavu úplného chaosu, který neprokládal až k utváření semene, nýbrž ustal již předtím v organizaci rostliny, dříve než došlo ke tvorbě semen, jestliže tedy tento na Zemi se nacházející život přece jen vneseme do života rostlinného. A zde je opět člověku velice ku prospěchu bohatá tvorba humusu v přírodě v oněch oblastech, které jsou jí obzvlášť obšťastněny. Vpodstatě totiž úrodnost, jíž může země prostřednictvím přirozené tvorby humusu dosáhnout, dokáže člověk nahradit přece jen značně nedokonale.

V čem však tato tvorba humusu spočívá? Tvorba humusu spočívá v tom, že to, co vzejde z rostlinného života, je přijato přírodním procesem. To, co se dosud nedostalo až ke stavu chaosu, odmítá určitým způsobem onu kosmickou kvalitu. Jestliže se to spolupodílí na rostlinném růstu, pak v rostlině zadržujeme působení pozemské a vesmír působí jen v onom proudu, který stoupá opět až ke tvorbě semene. Pozemské působení se naproti tomu uplatňuje v rozvíjení listů a květů atakdále. Do toho

všeho proniká v podobě záření působení vesmíru. Dá se to vlastně vcelku přesně sledovat.

Dejme tomu, že bychom měli rostlinu, která bude vyrůstat z kořene. Na konci jejího stonku se vytváří semínko. Dochází k rozvinutí listů a květů. Podívejte se, v listu i v květu je pozemské to, jak jsou utvářeny, jejich vyplnění pozemskou matérií, takže důvod, proč se list nebo zrno vyvíjí do tloušťky, proč přijímá vnitřní substanciality a tak dále, tento důvod spočívá v tom, co rostlině dodáme na pozemskosti, co se dosud nedostalo až k chaosu.

Naproti tomu semeno, které veškerou svou sílu rozvíjí přes stoněk nikoli do svého okolí, ale ve vertikálním směru, prozařuje listy a květy rostliny silou vesmíru. To lze bezprostředně sledovat

Vždyť prohlédnete si jen zelené listy rostlin (nákres). Tyto zelené listy nesou ve svém tvaru, ve své tloušťce, ve své zelené barvě pozemskost. Nebyly by však zelené, kdyby v nich také nežila kosmická síla Slunce. Když se podíváme na barevné květy, uvidíme, že v nich žije nejen kosmická síla Slunce, ale je zde zřejmá i podpora, které se kosmickým silám Slunce dostává díky vzdáleným planetám, díky Marsu, Jupiteru a Saturnu. Jedině ten, kdo při pohledu na růst rostlin nezapomíná na tyto vztahy, spatří při pohledu na růži v její rudé barvě sílu Marsu. Podívejme se na žlutou slunečnici: Slunečnice není slunečnicí nazývána tak docela po právu. Svě jméno dostala podle svého tvaru; podle své žlutí by se vlastně musela jmenovat jupitemice, neboť síla Jupitera, podporující kosmickou sílu sluneční, vyvolává v květech bílou a žlutou barvu. Pojdme nyní třeba k takové čekance s jejími modrými květy; v této modré barvě musíme vytušit působení Saturnu, podporující působení sluneční. Máme tedy možnost spatřovat v rudém květu Mars, stejně jako můžeme v bílém či ve žlutém květu spatřovat Jupiter a jako spatřujeme v modrém květu Saturn a v zelených listech samotné Slunce.

Vytrhneme-li nějakou rostlinu ze země, tak můžeme bezpochyby prohlásit, že v jejím kořeni máme ono kosmické působení, zatímco v jejím květu ponejvíce

Naproti tomu má-li ono pozemské žít v kořenech, má-li v kořenech intenzívně žít ono pozemské, pak se to projevuje v tvaru. Neboť rostlina má svůj tvar od toho, co může vzniknout v pozemské sféře. To, co dává rozprostřít se tvarům, je pozemské. Jestliže se ovšem kořeny začnou dělit, začnou se větvit, jestliže začnou nabývat různých tvarů, pak působí ono pozemské směrem dolů, tak jako v barvě působí ono kosmické směrem nahoru. Takže pak máme kosmické kořeny u těch kořenů, které jsou utvářeny jednotně. Naproti tomu v rozvětvených kořenech spočívá působení pozemských sil v půdě, tak jako v barvách spočívá vzhůru do květů směřující působení kosmu. Působení Slunce pak spočívá uprostřed. Sluneční kvalita působí především v zelených listech, ve vzájemné výměně mezi květy a kořeny a vším tím, co se nachází mezi nimi. Touto sluneční kvalitou je tedy vlastně to, co je jako bránice přiřazeno půdě samotné, zatímco ono kosmické, působící vzhůru do horní části rostlin, je přiřazeno k nitru země. Uvedená pozemská kvalita však působí nad půdou také směrem dolů a je vtahována dolů do rostliny za pomoci vápna. Jen si pozorněji prohlédněte rostliny, u nichž je tato pozemskost díky vápnu intenzívně vtahována až do kořenů: Jsou to rostliny, jejichž kořeny se větví a vyhánějí do všech stran, jako například u některých krmných plodin - nemám samozřejmě na mysli řepu, ale např. víčenec; takže můžeme říci, že chceme-li rostlinám porozumět, pak musíme z jejich tvaru, z tvaru a barvy jejich květů umět rozpoznat, jak dalece v nich působí síly kosmické a jak dalece síly pozemské.

Představte si nyní, že bychom nějakým způsobem dosáhli toho, že by toto kosmické působení bylo v rostlině zadrženo, a to velice silně zadrženo. Pak by se tato rostlina nijak zvlášť nevyjevila, nevytvořila by květ, nýbrž vyžila by se v oblasti stonku. A já se ptám: V čem tedy, podle daných údajů, žije ono kosmické v rostlině? To kosmické v rostlině žije v křemíku, v působení křemíkových substancí. Podívejte se třeba na takovou rostlinu přesličky: Přeslička má tu jedinečnou vlastnost, že na sebe přitahuje právě ono uvedené kosmické působení. Má tu jedinečnou vlastnost, že je prostoupena křemíkem. Vždyť přeslička v sobě má na devadesát procent kyseliny křemičité. V rostlině přesličky je ono kosmické obsaženo takřikajíc v obrovském nadbytku, ovšem obsaženo tak, že se to nevyjeví v kvetu, ale že se to projeví právě v růstu spodní části. Pojdme však dále.

Řekněme, že bychom to, co se chce dostat vzhůru, skrze stonek vzhůru do listů, že bychom to chtěli zadržet v kořenové sféře rostliny. Pravda, v našem současném pozemském věku už se na to příliš ohled nebere, protože jsme již díky různým podmínkám velmi pevně stanovili rody u rostlin. V dřívějších pradávných dobách tomu bylo jinak. Tehdy ještě člověk snadno dokázal přeměnit jednu rostlinu v rostlinu druhou. Tehdy se na to bral ohled velice důrazně. I dnes se na to ještě ohled bere, protože se musí vyhledat takové podmínky, které jsou pro danou rostlinu příznivé.

Na co se dnes musíme zaměřit, co musíme v případě rostliny udělat, nechceme-li, aby u ní kosmická síla nevyhnala úplně až do sféry květů a plodů, nýbrž aby zůstala dole, aby utváření kmene a listů bylo do určité míry zadrženo v utváření kořenů, co pro to musíme učinit? Takovou rostlinu musíme umístit do písčité půdy. Neboť v křemičité půdě je ono kosmické působení zadržováno, je přímo polapeno. Brambory, u nichž přece musíme dosáhnout toho, aby utváření květů bylo zadrženo dole v bramborách samotných, aby bylo zadrženo - neboť bramborová hlíza je oddenek, což znamená, že síla utvářející stonky a listy je zadržována bramborovou hlízou samotnou, hlíza totiž není kořen, nýbrž zadrženy stonek - brambory musíme pěstovat v písčité půdě, jinak nedosáhneme toho, aby v nich byla kosmická síla zadržována.

Tak je to. A z toho všeho vyplývá, že pro posouzení veškerého rostlinného růstu je alfou i omegou to, abychom poznali, co je na dané rostlině kosmické a co je na ní terestrické neboli pozemské. Jak lze u půdy prostřednictvím jejího specifického složení, prostřednictvím jejího utváření vytvořit podmínky k tomu, aby došlo, abych tak řekl, k zahuštění těchto kosmických sil, a aby tak tyto síly mohly být více udržovány ve sféře kořenů a listů? A jak je lze zředit, zjemnit, aby mohly být ve svém zředění nasáty až vzhůru do květů a mohly jim zde dát jejich zabarvení, anebo do tvorby plodů a tyto proniknout jejich jemnou chutí? Neboť mají-li meruňky či švestky jemnou chuť, pak je tato jemná chuť, právě tak jako barvy květů, oním kosmickým principem, vystoupivším až do plodů. V jablku tak skutečně jíme Jupiter a ve švestce zase Saturn. A kdyby lidstvo se svou dnešní úrovní poznání bylo postaveno před nutnost vytvořit ze všelijakých, avšak z nemnoha rostlin pozemského pravěku onu různorodost našich soret ovoce, pak by se příliš daleko nedostalo, pokud by formy našich ovocných soret nebyly již zděděny a vytvořeny v době, kdy člověk na základě určité-

ho instinktivního pravědění, určité pramoudrosti ještě ledacos věděl o vytváření ovocných soret ze soret primitivních, které zde existovaly. Jestliže by člověk tyto druhy již neměl a nerozmnožoval je neustále díky dědičnosti, pak by dnes, pokud by se člověk se svou dnešní chytrostí dostal do stejné situace a měl ještě jednou vykonat to, co se týče vytvoření ovocných soret, toho mnoho nepořídil. Vždyť dnes se všechno jen zkouší, do procesu samotného však člověk racionálně neproniká. Jenže to je základní podmínkou toho, abychom vůbec mohli na zemi dále hospodařit.

Skutečně nadměru trefně to vyjádřil náš přítel Stegemann, když řekl, že je nutno konstatovat snižování hodnoty produktů. Toto snižování hodnoty souvisí totiž - ať už mi tuto poznámku budete mít za zlé nebo ne - právě tak jako proměna v utváření duše člověka s průběhem Káli Yugy ve všehomíru v posledních desetiletích i v desetiletích, která budou následovat. Stojíme také před velikou proměnou nitra přírody. To, co se k nám dostalo ze starých dob, co jsme také neustále uchovávali, ať už jde o přírodní zdroje, o získané znalosti přírody a podobně, jakož i o to, čeho se nám dostalo v podobě léčiv, to vše ztratí svůj význam. Musíme získat opět nové poznatky, abychom odhalili přírodní souvislosti takovýchto věcí. Lidstvo nemá jinou volbu, než že se bude v nejrůznějších oblastech učit z celkových přírodních souvislostí, ze souvislostí světa, anebo že nechá přírodu, právě tak jako lidský život, odumřít, degenerovat. Jak bylo za starých časů nutné, aby měl člověk znalosti skutečně pronikající do přediava přírody, tak potřebujeme takovéto skutečné znalosti souvislostí i my.

Člověk má dnes jakés takés povědomí o tom, jak se chová - a já už jsem o tom hovořil - vzduch uvnitř země, avšak už téměř nic neví o tom, jak se uvnitř země chová světlo. Neví, že to, co je právě onou kosmickou horninou, tedy křemen, přijímá do země světlo a přivádí je zde k účinnosti, zatímco to, co má blízko k onomu pozemsky živoucímu, tedy tvorba humusu, světlo nepřijímá, nepřivádí je v zemi k účinnosti, a je tedy zdrojem působení neobsahujícího světlo. Jenže to jsou věci, které člověk bude muset vědět, kterým bude muset rozumět.

To, co se na zemi vyskytuje v podobě rostlinného růstu, však ještě není všechno. K určitým oblastem na Zemi patří zrovna tak i určité živočišné organizmy. Člověka zatím můžeme z důvodů, které si také ještě ozřejmíme, ponechat stranou. Živočišné organizmy však stranou ponechat nemůžeme. Neboť existuje jedna zvláštnost, že totiž ta nejlepší, mám-li to tak říci, kosmická kvalitativní analýza se uskutečňuje sama v soužití určité rostlinami porostlé oblasti se živočichy, kteří v této oblasti žijí. Existuje jedinečná souvislost - a já bych byl rád, kdyby tyto věci byly skutečně ověřeny, protože takové ověření by jistě znamenalo jejich potvrzení - že chováme-li v nějakém zemědělském statku správný počet krav, koní i jiných zvířat, pak všechna tato zvířata vyprodukují dohromady právě tolik hnoje, kolik je ho pro tento statek zapotřebí k tomu, aby se k tomu, co bylo uvedeno v chaos, mohlo přidat ještě něco dalšího. A sice, máme-li odpovídající množství koní, krav, prasat, pak je také směsný poměr v hnoji správný. To souvisí s tím, že tato zvířata pozřou správnou míru toho, čeho se jim dostane díky rostlinnému růstu, poněvadž sežerou správnou míru toho, co jim v podobě rostlin může země poskytnout. Z toho důvodu také vyprodukují během svého organického procesu tolik hnoje, kolik je ho třeba zemi zase navrátit. V podstatě platí to - ono to nejde provést úplně dokonale, avšak v ideálním případě tomu tak skutečně je - že jsme-li nuceni opatřit

si nějaký hnůj mimo vlastní podnik, pak bychom ho měli použít, měli bychom s ním zacházet jako s lékem pro již nemocný zemědělský statek. Zdravý je statek pouze potud, pokud si hnůj poskytne sám svým vlastním stavem zvířat. To přirozeně vyžaduje, aby člověk vytvořil opravdovou vědu, zabývající se tím, kolika zvířat určitého druhu je zapotřebí pro konkrétní zemědělský statek.

To se však ukáže ihned, jakmile zde vůbec budou znalosti vnitřních sil, které tu působí. Neboť k tomu, co jsme si zde uvedli o prostoru nad půdou jako o břichu a o prostoru pod půdou jako o hlavě, patří opět také porozumění živočišnému organismu. Živočišný organismus je vevázán do veškerých souvislostí přírodního dění. A to tak, že se zřetelem na svůj tvar a na svou barvu, ale také se zřetelem na strukturu a konzistenci své substance má v sobě odpředu dozadu, čili od čenichu směrem k srdci, působení Saturnu, Jupitera a Marsu, v srdci působení Slunce a za srdcem, směrem k ohonu, působení Venuše, Merkuru a Měsíce (nákres). V tomto smyslu by si ti, kdož se o tyto věci zajímají, měli do budoucna osvojovat poznatky skutečně studiem tvarů.

Získávání poznatků podle tvarů, studiem tvarů má totiž obrovský význam.

Běžte se někdy podívat do muzea a prohlédněte si kostru nějakého savce. Mějte však při tom na paměti, že v utváření hlavy se uplatňuje především působení slunečního ozáření, tak jak proudí do úst, tedy přímo zářící působení Slunce. A podle toho, zda se toto zvíře z důvodů, o nichž ještě budeme hovořit, exponuje slunci tak či onak - takový lev se exponuje jinak než třeba kůň - podle toho je utvářena jeho hlava i to, co na hlavu bezprostředně navazuje. A tak máme u přední části zvířete co činit s přímým slunečním ozářením, a tím s utvářením hlavy tohoto zvířete.

Uvědomte si ovšem, že sluneční světlo se do okolí země dostává ještě jinou cestou, a to je-li odraženo zpět Měsícem. V tomto případě už nemáme co dělat se slunečním světlem, nýbrž se slunečním světlem odraženým Měsícem. A toto Měsícem odražené

sluneční světlo je zcela neúčinné, svítí-li na hlavu nějakého zvířete. Tehdy prostě nepůsobí. To platí jmenovitě pro embryonální život. Avšak toto světlo odražené Měsícem má maximální vliv tehdy, dopadá-li na zadní část zvířete. Jen si prohlédněte utváření kostry v žádné části v onom jedinečném poměru ke kostře hlavy. Pokuste se vytvořit si cit pro tvary a pocítíte tento protiklad mezi tím, jakým způsobem jsou tu utvářena stehna, jak je formován vývod trávení na jedné straně, a tím, jak je jako naprostý protipól utvářena hlava na straně druhé. V podobě přední a zadní části zvířete v tomto případě máte protiklad mezi Sluncem a Měsícem. Půjdete-li však ještě dále, uvidíte, že působení Slunce dosahuje až k srdci, že se před srdcem zastavuje, že na utváření hlavy a krve působí Mars, Jupiter a Saturn, že pak od srdce dále je vliv Měsíce podporován působením Merkuru a Venuše. Takže postavíte-li, otočíte a napřímíte zvíře tak, aby jeho hlava vlezla v zemi a jeho zadek trčel vzhůru, pak získáte postavení, jaké má - neviditelné našim zrakům - zemědělská individualita.

Díky tomu máte možnost na základě tvarů zvířete, na základě jeho podoby poznat vztah mezi tím, co zvíře dodává například v podobě hnoje, a tím, co potřebuje země, jejíž rostliny zvíře žere. Musíte si totiž uvědomit, že například ona kosmická působení, která se uplatňují v rostlině, dostávají se k ní z nitra země, jsou z nitra země vedena vzhůru. Je-li tedy rostlina obzvlášť bohatá na takováto kosmická působení a je-li pak sežrána zvířetem, které zároveň ze svého organismu poskytuje hnůj na základě takového krmiva, pak toto zvíře poskytuje hnůj, který je mimořádně příznivý pro půdu, na níž ona rostlina roste.

Vidíte tedy, že prohlédne-li člověk tyto věci v jejich tvarech, přijde na všechno, co je třeba v této do sebe uzavřené individualitě zemědělského statku. Musí k tomu pouze připočítat stav zvířat.